

5. About financial services and state regulation of financial services markets of Ukraine dated 12.07.2001 №2664-III. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>

6. Yuri, S. I., Iutsyshyn, A. (2010). The financial services Market as the institutional framework of a market economy. Finance of Ukraine, 11, 48–59.

*Рекомендовано до публікації канд. екон. наук Терещенко Г. М.
Дата надходження рукопису 28.04.2015*

Мельников Ігор Юрійович, аспірант, Академія фінансового управління при Міністерстві Фінансів України, вул. Дегтярівська, 38-44, м. Київ, Україна, 04119
E-mail: melnykov-igor@yandex.ru

УДК 336.49

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.42885

МУНІЦИПАЛЬНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

© О. М. Краснікова, Т. Г. Мисник

В статті розглянута можливість залучення муніципальних позик як альтернативного джерела поповнення дохідної частини місцевих бюджетів та важливого чинника вирішення фінансових потреб регіонів в сучасних економічних умовах. Діагностовано проблеми розвитку місцевих фінансів в Україні. Обґрунтовано шляхи зміцнення фінансової підсистеми муніципальних утворень

Ключові слова: облігації, місцеві бюджети, місцеве самоврядування, облігаційні позики, трансферти, власні доходи, децентралізація влади, кредитний ринок

The article is dedicated to attraction of municipality loans as alternative source of accession of revenue part of budgets and important factor of solving finance needs of regions in modern economic conditions. It is diagnosed the problem of local finance in Ukraine. The ways of strengthening of municipal financial subsystem are grounded

Keywords: bonds, local budgets, local self-government, bonded loans, transfers, incomes, decentralization of authorities, credit market

1. Вступ

Місцеве самоврядування як децентралізована форма управління суспільством є найбільш природною й історично обґрунтованою формою управління державою. Сьогодні це одне з найболючіших питань сучасного суспільного життя України, оскільки надмірно централізована влада стає причиною гальмування розвитку суспільства загалом і кожного з аспектів громадського життя. Надмірна централізація коштів на державному рівні ставить у цілковиту залежність від державного бюджету реалізацію місцевими органами влади покладених на них функцій і завдань.

2. Постановка проблеми

Реалізація законодавчо закріпленого права кожного адміністративно-територіального утворення на економічну самостійність неможлива без наявності в кожного органу влади власного бюджету, достатнього для виконання покладених на неї функцій. Актуальність проблеми обумовлена незабезпеченістю місцевих бюджетів України фінансовими ресурсами, їх нездатністю надати мінімальний рівень державних послуг. Метою дослідження є визначення ролі муніципальних позик як джерела доходів місцевих бюджетів та важливого чинника вирішення фінансових потреб регіонів. Завданням є вироблення дієвого механізму, який

би визначав нові принципи формування дохідної бази місцевих бюджетів, зокрема через залучення муніципальних позик.

3. Літературний огляд

Проблема муніципальних облігаційних позик, як складова теорії фінансів місцевих органів влади в сучасних умовах суспільного життя України залишається відкритою. Дана проблема розглядається на теоретичному і методологічному рівнях у роботах таких вчених-економістів, як О. Г. Мендрул, Ю. Я. Кравченко, І. В. Кривов'язюк, Г. Березде, В. Опарін, Д. Гриджук, К. Борисюк, О. Савенко, П. Д. Лазар [1], С. В. Вишняков [3], К. В. Павлюк [4] та ін. Проблематика трансформаційних процесів при формуванні нових децентралізованих відносин, питання адміністративної реформи та взаємовідносини з органами місцевого самоврядування, які повинні вирішувати на місцях питання фінансування місцевих бюджетів вже вийшла за межі суто наукових і є темою для активного обговорення серед офіційних осіб, керівників областей, міст і селищ на всіх рівнях виконавчої влади в Україні.

4. Муніципальні облігації як інструмент фінансування місцевих бюджетів

Діючий механізм формування бюджетів не націлює на нарощування власних доходів, пошук дода-

ткових резервів і залучення альтернативних джерел, а сприяє розвитку споживацьких настроїв з боку органів місцевого самоврядування. Справа в тому, що в даний час немає дієвих стимулів для збільшення надходжень як до державного, так і до місцевих бюджетів: протягом останніх двох років скасовано заохочення перевиконання показників по загальному фонду державного бюджету; порядок надання офіційних трансфертів не враховує позитивні результати діяльності місцевих фінансових органів, більше того – обсяги трансфертів зменшуються у випадках збільшення закріплених за місцевими бюджетами доходів. Органи місцевого самоврядування не мають реально впливу на формування власних доходів [1].

Внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішня ситуація навколо України загострили питання децентралізації влади – передачу повноважень та ресурсів на нижчі рівні публічного управління. Децентралізація місцевої влади передбачає наповнення місцевих бюджетів за рахунок власних доходів. Одним із альтернативних джерел наповнення місцевих бюджетів є випуск муніципальних облігаційних позик.

Кошти, залучені шляхом взяття місцевої позики, використовуються для спорудження та утримання низки об'єктів, функціонування яких має важливе значення для відповідного муніципального утворення, зокрема лікарень, шкіл, місцевих електростанцій тощо, а також для фінансування різного роду міських проєктів: реконструкції системи освітлення, будівництва житла, мостів, очисних споруд, насосних станцій, системи водозабезпечення. Місцеві позики є нетрадиційним джерелом залучення фінансових ресурсів у місцевий бюджет для зміцнення фінансової самостійності місцевого самоврядування та прогресивним механізмом інвестиційної і грошово-кредитної політики в руках держави.

Місцева рада може прийняти рішення про запозичення до відповідного бюджету за умови, що видатки на обслуговування боргу бюджету місцевого самоврядування щорічно не перевищуватимуть 10 % видатків поточного бюджету протягом будь-якого бюджетного періоду, коли планується обслуговування боргу. Якщо в процесі сплати основної суми боргу та відсотків по його обслуговуванню, обумовленої договором між кредитором та позичальником, має місце порушення графіка сплати з вини позичальника, відповідна рада не має права здійснювати нові запозичення протягом 5 наступних років [2].

Муніципальні облігаційні позики – традиційний і поширений у всьому світі інструмент для фінансування інвестиційних програм регіональних і місцевих органів влади. Значна частка муніципальних облігаційних позик припадає на європейські країни. Також облігаційні запозичення місцевих органів влади набули розвитку в Азії та Латинській Америці [3].

Найбільший розвиток муніципальні облігаційні запозичення отримали в США. Муніципальні облігації вважають надійним борговим інструментом, який поступається за якісними характеристиками лише державним цінним паперам.

Основними покупцями муніципальних облігацій, і відповідно основними інвесторами на ринку цінних паперів США є фізичні особи, комерційні банки, банківські фонди, компанії із страхування життя, фонди закритого типу та інші суб'єкти господарювання.

Основними напрямками соціально-економічного розвитку регіонів та міст, які фінансуються за рахунок коштів від муніципальних облігаційних позик, є:

– освіта, транспорт, комунальне господарство та охорона навколишнього середовища (фінансування водогінних, каналізаційних служб та енергосистем); соціальне забезпечення (фінансування будівництва шкіл);

– розвиток промисловості; будівництво автодоріг, мостів, туристичної інфраструктури та об'єктів сфери послуг.

Крім США, муніципальні облігаційні позики використовуються і в країнах Європи. Так, практика муніципальних облігаційних запозичень поширена в Швеції, норвегії, Швейцарії, Іспанії, Франції, Кіпрі тощо [4].

«Золоте правило» (використання запозичених коштів виключно на фінансування капітальних видатків) зафіксоване у законодавстві Бразилії, Південної Африки, Індії. Правила, які обмежують позики місцевих органів влади інвестиційними цілями, застосовуються також у Канаді, США, Австрії,

Німеччині, Франції, Швейцарії, Нідерландах, Швеції. Так, у Нідерландах муніципалітетам дозволено залучати ресурси на ринку капіталів лише з метою фінансування закупівлі основних засобів. У Швеції муніципальні позики можуть застосовуватися лише для фінансування проєктів капітального будівництва. Найчастіше такі проєкти реалізуються у галузях освіти, охорони здоров'я, енергопостачання, газопостачання, водопостачання, будівництво електростанцій, реконструкцію міських споруд [5, с. 45].

Зважаючи на успішне функціонування ринків муніципальних облігацій у різних країнах світу, слід зауважити, що розвиток ринку муніципальних облігацій в Україні є одним із напрямів активізації вітчизняного кредитного ринку.

Як свідчить досвід розвинутих країн світу, в обігу знаходяться наступні види муніципальних цінних паперів:

– облігації під загальне зобов'язання. За даними облігаціями заставних зобов'язань емітент на себе не бере і тому даний вид облігацій є незабезпеченими борговими зобов'язаннями емітента. Вони підкріплені лише добросовістю емітента. Переважно випускають для фінансування проєктів, що не приносять суттєвих доходів;

– облігації під дохід від проєктів. Основне завдання емітентів при випуску таких облігацій – правильно визначити обсяг і цілі емісії. Необхідно

– заздалегідь чітко визначити, під які фінансові або виробничі проєкти залучатимуться гроші, джерела надійних доходів для погашення й виплати відсотків, мати всі розрахункові дані інвестиційних проєктів, слід реально враховувати ризики емісії. Пога-

шаються за рахунок доходів від проекту, для фінансування якого їх було випущено;

- облігації під конкретний податок. Гарантією виконання зобов'язань за цими облігаціями є надходження до місцевого бюджету певного виду податку;

- облігації під заставу нерухомості. Забезпечуються будівлями, спорудами, земельними ділянками та іншими матеріальними активами, що перебувають у комунальній власності [6].

Важливим чинником розвитку українського ринку муніципальних облігацій є наявність попиту на цей вид фінансових інструментів.

Перспективним механізмом залучення фінансових ресурсів через використання муніципальних облігацій може бути вихід українських міст на зарубіжні ринки шляхом випуску єврооблігацій (досвід дореволюційної Росії) і продаж їх іноземним інвесторам. Випуск муніципальних єврооблігацій надасть можливість емітентам залучати кошти поза межами країни за процентними ставками нижчими, ніж на внутрішньому ринку. Але при цьому слід наголосити, що успіх таких запозичень залежатиме, насамперед, не від інвестиційних якостей позичальника, а від позитивної політичної та економічної оцінки країни в цілому.

Збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, за рахунок виходу муніципалітетів на зовнішні ринки запозичень, дозволить зменшити надмірну фінансово-економічну залежність місцевих бюджетів від державного, що сприятиме просуванню до норм міжбюджетних відносин, прийнятих у країнах Євросоюзу [6].

Зважаючи на те, що Україна – це унітарна держава, ринок муніципальних облігацій не отримає таких масштабів розвитку, як наприклад у США або країнах з федеративним устроєм. Але поширення практики використання облігаційних позик органами місцевої влади навіть у незначній мірі та обсягах сприятиме диверсифікації джерел отримання коштів та зростанню фінансових можливостей у розвитку українських міст.

5. Апробація результатів досліджень

Основні наукові положення апробовані на наступних наукових конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених та студентів „Стан та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством (м. Полтава, 2012 р) та всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції (м. Полтава, 2014 р.).

6. Висновки

Існує низка чинників, які перешкоджають успішному функціонуванню вітчизняної системи муніципальних запозичень, а саме :

- низька фінансова автономність органів місцевого самоврядування;

- недостатньо розвинуті ринок місцевих запозичень та фінансовий ринок загалом, їхня інфраструктура;

- слабкий захист прав кредиторів у випадку дефолтів місцевих органів влади, зумовлений відсутністю належних нормативно-правових норм, низькою ліквідністю предметів застави;

- складний процес оцінки ризиків і моніторингу інвестиційного проекту;

- касовий метод бюджетного обліку, який застосовується в Україні, не дає можливості отримувати повну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан позичальників;

- висока ймовірність неефективного використання запозичених коштів.

Усі ці чинники створюють загрозу для платоспроможності місцевих органів влади і підвищують ризик перекладення їх відповідальності за місцевими боргами на центральний уряд. Небезпека місцевих запозичень полягає в тому, що випуск муніципальних облігацій, на відміну від інших доходів місцевих бюджетів, створює додаткові проблеми для бюджетів наступних років, потребуючи додаткових витрат на погашення і обслуговування боргу. В умовах, коли відсоткова ставка за позиками перевищує темпи зростання доходів бюджету, обслуговування боргу веде до скорочення фінансування основних бюджетних функцій. Такі негативні наслідки часто не беруться до уваги місцевими органами, для яких втрати від оподаткування чи скорочення видатків місцевого бюджету в короткостроковому періоді перевищують втрати від розміщення нових позик. Як підсумок, можна стверджувати, що місцеві запозичення пов'язані з високими ризиками для кредиторів, що визначає високу вартість застосування даного інструменту для фінансування об'єктів інфраструктури. З іншого боку, фінансова дисципліна місцевих органів є слабкою, що підвищує ймовірність перекладення відповідальності за їх позиками на центральний уряд.

Для вирішення проблем формування доходів місцевих бюджетів необхідно:

- чітке законодавче закріплення бюджетних повноважень і відповідальності влади при формуванні доходної частини місцевих бюджетів;

- формування доходної частини на підставі об'єктивної оцінки їх податкового потенціалу;

- використання стабільних базових показників та нормативних розрахунків від державних показників до місцевих бюджетів;

- підвищення контролю при сплаті та використанні доходів місцевих бюджетів;

- впровадити обов'язкову розробку бюджетних планів та програм розвитку регіонів;

- здійснювати пошук альтернативних джерел наповнення доходної частини бюджетів фінансовими ресурсами.

Надання більшої самостійності місцевим органам влади у формуванні та виконанні місцевих бюджетів сприятиме росту зацікавленості в наповненні доходної частини, усуненню розбіжностей законодавства у бюджетній сфері. Саме цій темі необхідно приділяти якомога більше уваги, оскільки від формування та від використання доходів місцевих бюджетів залежать економіка, стабільність розвитку регіонів та соціальна захищеність населення.

Література

1. Лазар, П. Д. Збільшення дохідних джерел місцевих бюджетів забезпечить фінансову незалежність органів

самоврядування [Текст] / П. Д. Лазар // Фінанси України. – 2007. – № 4. – С. 149–154.

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Вишняков, С. В. Місцеві бюджети [Текст] / С. В. Вишняков // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 11–18.

4. Павлюк, К. В. Формування доходів місцевих бюджетів [Текст] / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 2008. – № 4. – С. 24–37.

5. Савенко, О. А. Ринок муніципальних облігацій України: проблеми та перспективи розвитку [Текст] / О. А. Савенко // Ринок цінних паперів: Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2009. – № 3. – С. 41–47.

6. Катасонова, О. М. Актуальні проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів [Текст] / О. М. Катасонова // Економічний простір. – 2010. – № 12. – С. 114–118.

References

1. Lasar, P. D. (2007). Zbilshennia dokhidnykh dzherel mistsevykh biudzhetyv zabezpechyt finansovu nezalezhnist organiv samovriaduvannia. *Finansy Ukrainy*, 4, 149–154.

2. Biudzhetni kodeks Ukrainy vid 08.07.2010 № 2456-VI (2010). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Vyshniakov, S. V. (2008). Mistsevi biudzhety. *Finansy Ukrainy*, 10, 11–18.

4. Pavliuk, K. V. (2008). Formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhetyv. *Finansy Ukrainy*, 4, 24–37.

5. Savenko, O. A. (2009). Rynok munitsypalnykh obligatsii Ukrainy: problemy ta perspektvy rozvytku. *Rynok tsinnykh paperiv: Visnyk Derzhavnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku*, 3, 41–47.

6. Katasonova, O. M. (2010). Aktualni problemy formuvannia dokhidnoi chastynty mistsevykh biudzhetyv. *Ekonomichnyi prostir*, 12, 114–118.

*Рекомендовано до публікації д-р екон. наук Писаренко В. В.
Дата надходження рукопису 13.04.2015*

Краснікова Оксана Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія, вул. Сковороди, 1/3, м. Полтава, Україна, 36004

E-mail: krasnikova.71@mail.ru

Мисник Тетяна Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів і кредиту, Полтавська державна аграрна академія, вул. Сковороди, 1/3, м. Полтава, Україна, 36004

E-mail: misnyk80@mail.ru

УДК 336.6

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.43099

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

© В. Б. Васюта, В. В. Васюта, А. Ю. Тронь

На основі узагальнення результатів проведеного аналізу стану та ефективності організації праці авторами розроблені заходи щодо підвищення показників ефективності праці персоналу підприємства за рахунок удосконалення окремих елементів організації праці. Напрями удосконалення організації праці на підприємстві передбачають оптимізацію всіх її елементів, забезпечення їх відповідності технічним параметрам виробництва, цілям діяльності, критеріям її ефективності

Ключові слова: організація праці, трудові показники, продуктивність праці, трудомісткість, фонд оплати праці

On the basis of generalization of the results of the analysis of the status and effectiveness of work organization, the authors have developed measures for increase of efficiency of work of the personnel of the enterprise by improving individual elements of work organization. Directions of improvement of work organization in the enterprise include the optimization of all its elements, ensuring their compliance to technical parameters of production, the objectives, the criteria of its effectiveness

Keywords: labor organization, labor indicators, productivity, labor content, labor compensation fund

1. Вступ

В умовах реформування національної економіки на всіх рівнях управління можна виділити економічні та соціально-психологічні завдання щодо поліпшення організації праці. Економічні завдання передбачають досягнення максимальної економії живої та уречевленої праці, підвищення продуктивності, зниження витрат на виробництво продукції і надання послуг належної якості. Соціально-психологічні завдання полягають у створенні сприятливих умов праці і підвищенні культурно-технічного рівня працівників для забезпечення високої їх працездатності і задоволення від роботи.

Ефективність діяльності будь-якого підприємства, значною мірою залежить від організації праці. Підвищення рівня організації праці на дільницях, у підрозділах та підприємстві в цілому є одним із заходів, що призводить до покращення результатів діяльності. У зв'язку з цим все більше значущими постають питання удосконалення організації праці на підприємстві як запорука підвищення ефективності його діяльності.

2. Постановка проблеми

Відомо, що недосконала організація праці неодмінно призводить до зниження результатів діяль-